

Иванка АПОСТОЛОВА (1930 – 2006)

Биографични бележки

Иванка Василева Апостолова е родена на 4 май 1930 г. в София. Завършва специалност „философия“ в СУ „Климент Охридски“ през 1951 г. Като редовен преподавател в катедра „Диалектически и исторически материализъм“ във Философския факултет на СУ е била последователно асистент (1954), доцент (1968) и професор (1981-1995). Чела е лекционните курсове „Философия на науката“, „Философското мислене на физиките“, „Основни понятия на философията“ и др. Между 1979 и 1983 г. е декан на

Философския факултет, а между 1984 и 1989 г. е ръководител на катедра „Диалектически и исторически материализъм“. Работила е като директор на Центъра по философия на образованието в СУ и е била научен секретар на Единния център по философия и социология.

Защитила е дисертации на тема: „Стахановското движение и новото отношение към труда“ (кфн, 1955) и „Стил на мислене (Осмисляне на гносеологическите и аксиологическите последици от развитието на съвременната физика)“ (дфн, 1978). Специализира в МГУ „Михаил Ломоносов“ през 1963 г., както и в Института по история на естествознанието и техниката в Москва (Русия), Брайтън, Белфаст и Лондон (Великобритания), САЩ. Участвала е с доклади в световните конгреси по философия във Варна (1973), Дюселдорф (1978), Монреал (1983) и Брайтън (1988).

От 1995 г. до кончината си е професор в Нов български университет (НБУ), като е била негов ректор между 1995 и 2002 г. Член на Настоятелството на НБУ между 2002 и 2006 г. На 20 декември 2001 г. е удостоена със званието „Почетен професор“ на НБУ за цялостен принос към университета и утвърждаването му като съвременна образователна институция, за дейността ѝ като учен, преподавател и изследовател.

Умира на 9 декември 2006 г. в София.

В рамките на диалектическия материализъм

Преди да разгледам основните теми и идеи във философията на Иванка Апостолова е необходимо накратко да обясня специфичното разбиране за философия, споделяно както от самата нея, така и от мнозинството български философи през тоталитарния период. Това разбиране е от съществено значение за философията на И. Апостолова и представянето ѝ без него би било схематично и некоректно.

През визирания период философията е едновременно традиционна дисциплина с хилядолетна история, но заедно с това тя – тогава подвизаваща се под името диалектически и исторически материализъм, е приета безусловно за официален, научен и единствено правилен *светоглед* в социалистическите страни и в частност в България. За безусловни авторитети са приети К. Маркс, Ф. Енгелс и В. И. Ленин. Светогледният характер на това учение го превръща в устойчива мисловна *матрица*, която се налага не само върху философията, но още върху разбирането за обществото и природата в цялост. Тази философия не е само инструмент за *обяснение* на света, но заедно с това има и неоправданата във времето претенция да предсказва и съдейства за *промяната* на обществото към едно по-добро, „светло“ бъдеще. Тя е разглеждана като част от официалната *идеология* и е призвана да служи за постигане целите на партията-държава.

Диалектическият материализъм предявява претенции да бъде също така обща *методология* на науките. Всичко това го превръща в мощна и устойчива доктрина, която се опитва да интегрира в себе си едновременно логически (диалектически) положения, методически принципи и морални ценности и норми, имащи отношение към абсолютно всичко в природата и обществото. За да се аргументира социалната устойчивост и мощ на тази доктрина, е достатъчно да се посочи само това, че с подкрепата на държавите и техните институции тя е абсолютен *духовен господар* в обществата на социалистическите страни за почти половин столетие. В контекста на философската култура диалектическият материализъм неизбежно стои едновременно като *платформа*, *рамка* и *хоризонт* за философстване. През същата идейна рамка се извършват и всевъзможни интерпретации и критики на философската традиция преди Маркс.

Изследването на философията по време на идейното господство на диалектическия материализъм се оказва деликатна задача. От една страна изглежда просто и лесно да се наложи рамката върху всички философи през периода и те да се поставят под един *общ знаменател* – „диалектически материалисти“. Ако техните идеи и текстове са така или иначе част от официалната доктрина, това изглежда оправдано. От друга страна не може да се отрече, че под фуражката на диалектическия материализъм попадат главите на различни мислителни – всеки от тях по своему *особен* и нееднакъв с другите спрямо своите философски интереси, талант и не на последно място морал.

Възможен изход от ситуацията е да се направи опит за представяне и оценка на темите и идеите, които отличават даден философ от всички останали. Заедно с това обаче е задължително да се държи непрекъснатата сметка за маркирания по-горе *доктринален контекст*, защото,

искаме или не, определящото му влияние върху философите на социализма не може да бъде подценено, а още по-малко изключено.

Между физиката и философията

Основното тематично поле, в което се разполага философията на Иванка Апостолова, е философия на науката и по-конкретно *философия на физиката*. В този контекст тя развива и основната си идея – тази за „стила на мислене“. Възгледите на Иванка Апостолова за отношението между философията (диалектическия материализъм) и науката търпят *развитие* от втората половина на шестдесетте години на XX век до смъртта ѝ.

В книгата си от 1968 г., носеща заглавието „Между физиката и философията“, Иванка Апостолова очаквано застава зад тезата, че диалектическият материализъм е „единствена философска система, законно и дълбоко свързана с развитието на естествознанието“ (Апостолова 1968: 3). Тя критикува възгледа, че физиката се ограничава в рамките на една *частнонаучна сфера* между математическата теория и физическия експеримент. Според нея е несъстоятелна позицията на позитивизма, според която физиката като наука не може и не трябва да се занимава с „основния философски въпрос“. Тук е мястото да припомним, че в диалектическия материализъм основният философски въпрос е въпросът за отношението между материята и съзнанието, за това кое от двете предхожда и поражда другото.

Иванка Апостолова се опитва да „преведе“ историческото развитие на физиката и по-специално на квантовата механика в категориите на диалектическия материализъм, като твърди, че някои от водещите физици на XX век едва ли не несъзнателно *следват* основни принципи и положения от тази философия. Така тя намира преки *съответствия* като посочва например, че зад принципите за допълнителността и съответствието, формулирани от Бор в квантовата механика, стоят диалектико-материалистическите закони за единството и борбата на противоположностите, както и отношението между относителната и абсолютната истина (Апостолова 1968: 71). Така излиза, че Н. Бор се е трудил над проблем, който вече е бил решен във философията от Хегел до Ленин! (пак там, с. 91).

Като разглежда философските въпроси на физиката, Иванка Апостолова анализира *отношението* между физика и философия. Двете науки си влияят взаимно, но философията дава тон на физиката чрез основните понятия, които последната използва. Философията има също така привилегията да *оценява* физиката и нейните приложения в контекста на човешките ценности, които надхвърлят предмета на естествознанието. Ето защо от особен интерес за И. Апостолова по-

късно ще се оформят *аксиологичните проблеми* (Апостолова, 1982), пред които физиците се изправят.

Първото от горните твърдения е проблематично. В каква степен философските разбирания на понятия като причинност, детерминизъм, пространство и време стоят „преди“ и влияят върху работата на физиците? В съвременна перспектива изглежда по-скоро обратното – философските понятия се влияят от откритията във физиката, а философията няма каквато и да било „ръководна роля“ в разбирането на тези понятия. Това дава основание на физици като Стивън Хокинг самонадеяно да прокламират „смъртта на философията“, независимо че подобно откровение е част от едни *общофилософски*, а не частнонаучни разсъждения (Хокинг, Млодинов, 2012). Колкото и пресилено да е това твърдение, то стои като *контрапункт* на тезата, която Иванка Апостолова се опитва да докаже. Тя смята, че влиянието на философията върху физиката може да се търси в две посоки:

1) „При обосноваване на твърденията на физиката“ (Апостолова 1986: 23). Каквито и аргументи да се приведат тук, самото твърдение изглежда пресилено и невярно. Във всички науки и най-вече във физиката твърденията се обосновават с наблюдения, експерименти и математически доказателства. Философските въпроси могат да имат значение за всичко друго, но не и за *доказателствата* в естествознанието.

2) При изграждането на *хипотези*. Тук Иванка Апостолова използва доктриналната матрица като твърди, че това дали светът се интерпретира материалистически или идеалистически оказва влияние върху издигането на една или друга хипотеза: „При изграждане на хипотезите има значение интерпретацията по поставените проблеми (материалистическа или идеалистическа). Философията не може да реши физическата проблема, обаче може да посочи граничните условия за вярност на една теория, да посочи в какви посоки не трябва да се търси решението“ (Апостолова 1986: 25). Това също изглежда далеч от действителността на съвременната наука. Като изключим „социалистическата“ наука, и то само в отделни периоди и частни случаи като този с генетиката, учените не чакат философията да им зададе граничните условия и посоките на изследване.

Диалектическият материализъм се натрапва като обща методология на науките, но Иванка Апостолова е била наясно, че това положение е трудно приложимо в естествените науки и затова се нуждае от *уговорки*. Така тя стига до интересно решение благодарение на понятието за „стил на мислене“: „диалектическият материализъм може да играе своята методологична роля не като прокурор, а само като участва в създаването на съвременния стил на научното мислене“ (Апостолова 1968: 4-5). Това сравнение на диалектическия метод с прокуратурата не

е особено ясно, но точно показва опита на Иванка Апостолова да интерпретира доктриналното положение в някакъв близък до реалността на естествознанието контекст. Това я насочва и към нови търсения, които в рамките на диалектическия материализъм да смекчат посочените по-горе позиции и несъответствия.

Стил на мислене

Книгата „Стил на мислене“ излиза през 1972 г. В нея Иванка Апостолова се опитва да покаже *взаимодействието* между физиката и философията по нов начин. Тук доктриналната рамка на диалектическия материализъм е приложена по-внимателно и премерено, благодарение на понятието „стил“, което не е част от матрицата и позволява един по-широк и задълбочен анализ. Стилът на мислене се оказва това *контекстуално поле* извън конкретната наука, което предпоставя определени идеи и позволява на учените да поставят своите въпроси и да търсят техните решения в определени посоки. Стилът на мислене се определя най-общо като съвкупност от идеи, които се *предпоставят* преди научното изследване. В областта на физиката понятието е въведено от Макс Борн през 1953 г. в контекста на това, че в квантовата механика се е наложил „вероятностен“ стил на теоретизиране, който отхвърля детерминистичното мислене и го заменя със *статистическа необходимост*. Последната е приложима към определено множество от обекти, но не и към всеки отделен обект в него.

Иванка Апостолова свързва стила на мислене с добре познатото понятие за научна *парадигма*, въведено от Т. Кун. Тя дори твърди, че „общото им разбиране“ за стил и парадигма съвпадат (Апостолова 1973: 17). Разликата е само в това, че докато парадигмите са едновременно частнонаучни и философски възгледи, то стиловете на мислене се отнасят според нея само до *философските идеи*, които предпоставят научното изследване. Изходните предпоставки на физиката според Иванка Апостолова се намират във философията и по-конкретно в стила на мислене, който последната задава. Така стилът на мислене свързва физиката и философията: „Стилът като философски принцип или, с други думи, като „най-обща парадигма“ се използва не само от всяка отделна наука с оглед на нейните интереси, а и в името на нейните интереси изобщо и в името на връзката между науката и най-основните общочовешки проблеми“ (Апостолова 1972: 50).

Ако стилът на мислене в науката (физиката) се определя от по-общи и независещи от науката философски идеи, какво тогава определя стилът на мислене във философията? Отговорът, който Иванка Апостолова дава, е в съзвучие с доктрината. Това, което определя стилът на мислене във философията, е *практиката* и това, което в марксизма е

известно като „база“, а именно производството и разпределението на материални блага в обществото и общественно-икономическите отношения, които ги регулират. Иванка Апостолова обаче е критична към сляпото прилагане на доктриналния постулат и прави съответните *уговорки*: „Стилът на различните школи е различен в зависимост от социалната група или социалните интереси, с които най-тясно е свързана дадена философия. Така добива смисъл твърдението за социалната, класово-партийна същност на философията. Обаче това не трябва да се абсолютизира. Фактите говорят, че всяка философия решава много по-обща проблеми и в много по-общ план, отколкото това се изисква от интересите само на една социална група“ (Апостолова 1972: 56).

Ценности и метафори във физиката

В по-късните си съчинения Иванка Апостолова продължава да изследва въпросите за взаимодействието между физика и философия в контекста на аксиологията и *хуманизацията* на науката. Тя не се отказва от доктриналната теза за философията като методология и извор на предпоставки за науката, но се опитва да я преформулира по приемлив начин. Според нея въпросът за философската методология на науката може да се представи по-общо като „влияние на социалните фактори върху познанието чрез идеологията и чрез философията“ (Апостолова 1982: 21). Основните акценти в нейните изследвания през този период вървят в обратната посока, а именно от физиката към философията. В книгата си „*Физиците пред аксиологически проблеми*“ от 1982 г. тя насочва вниманието си към „гносеологическите и аксиологическите последици от развитието на съвременната физика“ (пак там, 7).

Иванка Апостолова приема обективното съществуване на *ценностите*, които са „субективно отношение към обективните явления“ (Апостолова 1982: 36). Тя използва различните понятия за обективно, разгледани от Сава Петров в книгата му „Понятия за обективно и субективно“ от 1965 г. В марксистката философия има три вида „обективно“ – обективно по съществуване, по съдържание и по причина. Иванка Апостолова ги обобщава съответно като материалния природен свят, отражението му в съзнанието и социалната обусловеност на идеите, което е друг вид отражение. Отнесени към научното познание ценностите са *обективни по причина*, макар в друг аспект тя да ги определя като обективни по *съдържание*. Така излиза, че Иванка Апостолова се интересува от влиянието на обективното по причина (ценностите) върху обективното по съдържание (развитието на физиката) и обратно. Съвсем не е ясно обаче каква е разяснителната сила на тези категоризации при решаването на въпроса за „ролята на

ценностните фактори в развитието на физическото познание“ (пак там, 17).

Въпреки тези уточнения изглежда, че горният въпрос е бил *предрешен*. В началото на трета глава от цитираното по-горе съчинение Иванка Апостолова пише: „морални съображения се появяват, когато „чистата“ наука се прилага, следователно *използването* на науката може да бъде добро или лошо, а не самото научно изследване“ (пак там, 62). Така моралът се оказва изключен от научното познание като такова и се насочва изцяло към неговите *употреби*, а въпросът за аксиологическите проблеми пред физиците преминава към евентуалната им отговорност спрямо неетичните употреби на техните открития. Остава открит въпросът каква е връзката между „чистата“ наука и нейните приложения.

Връзката между отделните учени и общата им работа по решаването на определени проблеми във физиката е един от аспектите, на които Иванка Апостолова отделя особено внимание. Тя е отличен познавач на историята на физиката и това ѝ дава добър поглед върху това как в процеса на общуване помежду си учените успяват да формулират и открият решения, до които сами не биха стигнали. Този *социален аспект* действително оказва влияние върху развитието на физиката и той стои възможно най-далеч от диалектико-материалистическите схеми. В редица свои статии Иванка Апостолова изследва тази страна от научната работа.

Тя нарича периода на създаването на квантовата механика „очарователен“ заради контактите и срещите между учените. В статия, озаглавена „Организиране връзките между учените в периода на създаване на квантовата механика“ тя си поставя за цел „да докаже значението на връзките между учените като фактор на развитието на науката“ чрез конкретен случай, при който „ако не бяха обсъжданията и дискусиите, то дадено предположение не би станало научен факт“ (Апостолова 1979: 92). Школата на Н. Бор в Копенхаген е такъв случай. Иванка Апостолова прави разлика между „условия за квалифициране“ и „условия за откритие“ в една школа. Обичайно хората се събират в школа, за да се квалифицират. Открития има тогава, когато някой е поставил проблем и има риск. Квантовата механика е резултат от *срещата* на двама души – Хайзенберг и Бор. Това има и пряко отношение към възникването на определен стил на мислене, който обуславя появата на цяла *школа* във физиката.

Към края на живота си Иванка Апостолова намира още един, пределно общ план, в който да постави философските въпроси на физиката. Това е „полето на метафорите“, както е озаглавена последната ѝ книга с портрети на бележити физици, издадена посмъртно от братата на Иванка Апостолова – физика проф. Андрей Апостолов. Тя

отбелязва трудността да се открият директни връзки към конкретни философски понятия в трудовете на физиците, които разглежда. Това обаче, което е общо за всички тях е, че си служат с *метафори*. Нейното обобщение изглежда така: „Тези физици си служат с метафори. Казано накратко, техните възгледи, философски по своя характер, изказани като метафори, образуват „поле“ между физиката и философията и имат характера на послания“ (Апостолова 2008: 13). Тези послания са общи и надхвърлят физическите теории. Иванка Апостолова често дава за пример опитите на Бор да обяснява принципа на допълнителността чрез аналогията за Ин и Ян в източната философия.

Важен пример на Иванка Апостолова за социалното взаимодействие в науката, което пряко влияе на научните резултати, е Паул Еренфест. Без да е на висотата на Бор и Хайзенберг като теоретик, той е притежавал рядък талант за изграждане на *благоприятна среда* за общуване между физиците: „Еренфест заема скромно място в историята на създаването на квантовата механика. Но неговото място в изграждането на нови човешки отношения в науката може да е образец“ (Апостолова 1979: 108). Иванка Апостолова смята, че подобни качества са решаващи не само за всеки ръководител на научен колектив, но и за научните резултати, които общността постига. Това твърдение е знаково, ако бъде приложено към работата и присъствието на самата Иванка Апостолова в академичната общност в продължение на няколко десетилетия.

В своята последна книга Иванка Апостолова стои напълно извън догматичната рамка на диалектическия материализъм. Тя определя своята работа като „подреждане“ на чуждите идеи на физиците на XX век в тематичния хоризонт на философията. Общият знаменател обаче остава същият – и тук, както и в цялото си творчество, Иванка Апостолова представя, популяризира и изследва идеите на съвременната физика през общи *философски категории, морални ценности и човешки практики*, които най-общо изразяват нейната идея за физиката и всички естествени науки като част от живота на обществото като цяло. Науката според нея не може да съществува и не може да бъде разбрана, ако се отдели от по-общите светогледни, а оттам и *философски основания*. Последните се променят в живота на хората и обществата, като тези промени оставят своя отпечатък върху развитието на науката. Хуманизацията на науката се оказва ориентирането и подреждането на научното познание в този *общочовешки контекст*. Това е философска, а не естественонаучна задача, на която Иванка Апостолова се посвещава в продължение на цялата си кариера, преминала под знака на две епохи – тоталитаризъм и преход. „Преход“ в случая е колкото конкретен исторически период, толкова и метафора.

Академична работа и присъствие

Иванка Апостолова участва в живота и академичното управление на два университета. Тя е била по различно време декан на Философския факултет и ръководител на катедра „Диалектически и исторически материализъм“ в СУ. Впоследствие е била ректор и член на Настоятелството на НБУ, където е избрана за почетен професор заради приносите ѝ в изграждането на университета. В спомените си за нея нейните колеги и съвременници са единодушни за това, което Иванка Апостолова пише по адрес на Паул Еренфест. Тя е имала редкия талант да *обединява* хората въпреки техните различия и да *подкрепя* колегите си в професионалното им развитие независимо от техните лични интереси и пристрастия. Талант, който се е оказал особено ценен при изграждането на един *нов университет*, какъвто е бил НБУ в началото на деветдесетте години на XX век. На пръв поглед това нейно качество няма пряко отношение към научната ѝ работа. Но ако приемем, че социалните фактори имат определящо влияние върху развитието на науката, то следва не само да споменем, но и да отдадем нужното *признание* пред това качество на Иванка Апостолова.

Цитирана литература

- Апостолова, И. 1968, *Между физиката и философията*, София.
 Апостолова, И. 1972, *Стил на мислене (във физиката)*, София.
 Апостолова, И. 1973, *Стил и парадигма // Съвременна физика. Насоки на развитие, методологични проблеми*, София.
 Апостолова, И. 1979, *Организиране връзките между учените в периода на създаване на квантовата механика // Методологични проблеми на квантовата физика*, София.
 Апостолова, И. 1982, *Физиците пред аксиологически проблеми*, София.
 Апостолова, И. 1986, *Нилс Бор и научната общност // сб. Нилс Бор и физиката на XX век*, София.
 Апостолова, И. 2008, *Полето на метафорите*, София.
 Млодинов, Л.; Хокинг, С. 2012, *Великият дизайн*, София: „Бард“.

Библиография

Основни съчинения

Книги: *Кибернетиката – обществено-историческа необходимост; Физика и материалистически светоглед* (София, 1967, съавт. Б. Мунтян), *Между физиката и философията* (София, 1968), *Стил на мислене /във физиката/* (София, 1972), *Хуманизация на науката* (София, 1975), *Физиците пред аксиологически проблеми* (София, 1982), *Научна общност и философски предпоставки: отвъд скептицизма и консерватизма* (София, 1990), *В памет на академик Азаря Поликаров (1921-2000): философия и наука* (София, 2001), *Полето на метафорите* (София, 2008), *Хора, срещи, характери /Есета/* (София, 2011).

Учебници: *Основи на марксистката философия /Учебник за студентите от ВУЗ/* (София, 1975, 1979, 1985, съавт.); *Марксистко-ленинска философия: кратък курс /Учебник за системата на партийната просвета/* (София, 1976, 1982, съавт.).

Студии, статии: *Ролята на социалистическото съревнование за изграждане социалистическо отношение към труда у българската работническа класа // ГСУ-ФИФ, Т. LI, кн. 2, 1957; За по-тясна връзка на философията с частните науки // Философска мисъл, 1959, № 6; Развитие на схващанията за причинността // ГСУ-ФИФ, Т. LIV, кн. 2, 1960; Причина и причинно отношение // Философска мисъл, 1962, № 4; За логическите предимства на диалектическия материализъм пред субективния идеализъм // Философска мисъл, 1963, № 1; За определението на категориите качество, количество и мяра // Годишник на катедрите по марксизъм-ленинизъм при ВУЗ, 1963, кн. 1-2; По въпроса за съвременния стил на научно мислене // *Енгелс и съвременното научно знание*, София, 1971; *Стил и парадигма // Съвременна физика. Насоки на развитие, методологични проблеми*, София, 1973; *Организиране на връзките между учените в периода на създаване на квантовата механика // Философска мисъл, 1977, № 12; Опит за философски анализ на отношението физика-биология // Философска мисъл, 1978, № 7; Организиране връзките между учените в периода на създаване на квантовата механика // Методологични проблеми на квантовата физика*, София, 1979; *Изменението на стила на мислене във физиката // Методологически проблеми на физическите науки*, София, 1980; За преподаването на философията в учебните заведения // *Философска мисъл, 1983, № 2; Влиянието на културата върху науката чрез философията // Философска мисъл, 1983, № 3; Изграждане на диалектикоматериалистически светоглед чрез изучаването на физиката // Влиянието на природните науки за формиране на материалистически светоглед: Чехословайско-български сборник*, София, 1985; *Нилс Бор и научната общност // Нилс Бор и физиката на XX век*, София, 1986; *Светогледният смисъл на проблема за стил на мислене във физиката // Формиране на научен светоглед чрез обучението по природните науки*, София, 1987; *Рационализиране на културния фон // Културното битие на човека и проблемите на обществознанието*, София, 1989; *Метафоризиране на научната теория // Философска мисъл, 1990, № 4; Доверие към философията // Философска мисъл, 1991, № 4; Паули и Юнг: философското мислене на Волфганг Паули // Светът на физиката, 1991, № 4; Философското мислене на физиците // Природа, 1995, № 4; Неявното знание // Литература, 1996, № 11.**

Рецензии, отзиви: *Научна сесия, посветена на труда на И. В. Сталин „Марксизмът и въпросите на езикознанието“ // Философска мисъл, 1952, № 2; Обсъждането на книгата на професор Асен Киселинчев „Въпроси на психологията в светлината на трудовете на И. В. Сталин по въпросите на езикознанието и учението на И. П. Павлов“ // Философска мисъл, 1952, № 4; Обсъждането на труда на проф. Ангел Бънков „Мислене и език“ // Философска мисъл, 1961, № 5; Половинвековна дейност на попрището на научната популяризация и науката (По случай 70-годишнината на акад. А. Поликаров) // Списание на БАН, 1992, № 1; Две години Бургаски свободен университет // *Море: литература, изкуство, култура*, Бургас, 1993; Азаря Поликаров – идеи*

и разработки (По случай 75-годишнината му) // *Списание на БАН*, 1997, № 1; Спомени за професора // *Иван Саръилиев: Усилието да узнаваш*, София, 2004.

Коментарна литература

Атанасова, Н. 2008, *Стилове на мислене* // *Философски алтернативи*, № 2.
Апостолова, Иванка „Между физиката и философията“ (С., Наука и изкуство, 1968) // *Философска мисъл*, 1968, бр. 10.

Стил на мислене (В памет на проф. Иванка Апостолова), София: ИК „Св. Иван Рилски“, 2008 (съст. А. Стефанов, Л. Гурова, А. Апостолов, Х. П. Тодоров).

Ясен Захариев

Сава ПЕТРОВ (1934 – 1989)

Биографични бележки

Сава Димитров Петров е роден на 26 ноември 1934 г. в гр. Средец, област Бургас. Завършва гимназия в Добрич, след което следва философия в СУ „Климент Охридски“, където се дипломира през 1956 г. От 1957 до 1959 г. е редовен аспирант (докторант) в Института по философия на БАН. Дисертацията си на тема „*Върху категориите обективно и субективно*“ защитава през 1962 г. Между 1960 и 1962 г. е асистент по философия в Инженерно-строителния институт в София. През 1962 г. постъпва на работа като научен сътрудник в Института по философия на БАН, секция „Философски въпроси на естествознанието“, където през 1975 г. е избран за ст.н.с. II ст. (доцент), а през 1987 г. за ст.н.с. I ст. (професор). През 1982 г. защитава дисертация на тема „*Методология на субстратния подход*“, с която получава научната степен „доктор на философските науки“. От 1988 г. до смъртта си Сава Петров е ръководител на секция „Логика, диалектика и теория на познанието“ в новосъздадения Институт за философски науки към БАН.

Сава Петров е специализирал шест месеца при проф. Георг Клаус в Берлин (1966 г.) и е работил три години (от 1971 до 1973 г.) като научен сътрудник в Института по философия към Академията на науките на СССР. Поддържал е активни научни контакти с известни философи от СССР, Бразилия, САЩ, Австралия и е участвал в работата на множество международни конгреси и конференции, сред които три световни философски конгреса (Варна, 1973; Дюселдорф, 1978; Монреал, 1983), Десетият международен Хегелов конгрес (Москва, 1974 г.), Осмият международен конгрес по логика, методология и философия на науката (Москва, 1987), Десетият международен Витгенщайнов симпозиум (Кирхберг, 1985), Международният симпозиум по диалектическа логика (Прага, 1984), Вторият канадско-български симпозиум (Варна, 1987) и др.

Основните приноси на Сава Петров са в областта на теорията на познанието и философията на науката. Той е автор на 4 книги¹ и над 110 други публикации на български, руски и английски език².

Умира на 2 септември 1989 г. в София.

